

Câteva considerații privind cadrul curricular al unui curs de limbă, cultură și civilizație românească pentru străini¹

Romanița CONSTANTINESCU*

Keywords: *Romanian for foreigners; Romanian culture and civilization for foreigners; teaching Romanian as a foreign language*

Din punct de vedere didactic, la fel ca și didacticienii francezei ca limbă străină Jean-Pierre Cuq și Isabelle Gruca (Cuq, Gruca 2005: 80), văd în limbă un obiect al procesului de predare-învățare compus dintr-un idiom și o cultură. Competențelor lingvistice ce urmează a fi dobândite prin învățarea unei limbi în situațiile cunoscute evaluatorilor (înțelegere orală, înțelegere de text, comunicare scrisă, interacțiune verbală) li s-a adăugat în cerințele ultimilor ani o *a cincea competență*, și anume competența culturală. Abia posesia unor cunoștințe extra-lingvistice de cod referențial și cultural garantează înțelegerea contextelor, participarea la o nouă realitate și succesul interacțional în cultura țintă. Termenul „cultură” trebuie înțeles în acest context în sens antropologic, complementar cu înțelegerea limbii ca mijloc în acțiunea comunicativă și de negociere a sensurilor și pozițiilor sociale (cf. și Byram 2008).

Când ajunge o persoană interesată de limba română și de România în contact cu cultura română? După ce posedă un minimum de cunoștințe de limbă, înainte de acest moment sau abia după aceasta? Este evident că deja în momentul orientării către un curs de limbă (și nu către altul) există un interes special pentru spațiul cultural și social în care acea limbă este vorbită. Pre-cunoștințele pot fi largi sau sumare (dar suficient de motivante), fine sau stereotipe (dar provocatoare), presupuzițiile se pot dovedi corecte (limba română este o limbă romanică) sau false (limba română este o limbă slavă) și pot suferi, evident, corecții și rescalări. Așteptările în sensul lămuririi unor aspecte ce țin de cultură și civilizație însoțesc procesul de achiziție a limbii și îl orientează de la bun început. Profesorul dr.dr.h.c. mult. Klaus Heitmann, unul dintre cei mai buni cunosători ai limbii și culturii române din afara României, profesor emerit al Universității din Heidelberg, mărturisea într-un interviu (Durnea 2004) că a început să învețe limba română pentru a putea citi romanul lui Gib Mihăescu, *Rusoica* (1933), netradus, peste care

¹ Comunicare susținută, inițial, la simpozionul internațional *Valențe europene ale românisticii actuale*, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” - Filiala din Iași a Academiei Române și de Asociația Culturală „A. Philippide”, Iași, 21-23 septembrie 2016.

* Universitatea din București, România/ Universitatea din Heidelberg, Germania (romanita.constantinescu@rose.uni-heidelberg.de).

dăduse în biblioteca Universității din Freiburg și pentru a afla mai multe în special despre româna și românii dintre Prut și Nistru și despre complexul geo-politic al graniței de est. Este cu totul improbabil ca această atenție pentru elementele de cultură și civilizație românească să intre în „amortire” în timpul frecventării unui curs de limbă sau în timpul procesului de învățare autodidactă a limbii (este cazul profesorului Heitmann), pentru a se redeștepta abia la finele său, când bariera limbii poate fi în sfârșit înlăturată pentru a prospecta o cultură nouă. Pe parcursul învățării limbii, anumite aspecte lingvistice vor fi interpretate în sensul situații lor într-o cultură. În cazul românei, asemenea aspecte susceptibile de interpretare ar putea fi: bogăția prunelor de politețe, prezența celor trei forme de viitor (lăsând la o parte viitorul anterior), cu nuanțelor lor dubitative, trădând nesiguranța, ipoteticul în chiar sânul indicativului în cazul lui „o să” sau, dimpotrivă, angajamentul ferm în cazul lui „am să”, expresiile idiomatice, adesea intraductibile etc. De asemenea, vor fi căutate explicații și contexte reale pentru expresiile învățate. Ar fi o mare pierdere dacă cursul de limbă, ignorând motivația și interesul cursanților, nu ar înlesni totodată accesul către cultura românească, de care limba este intrinsec legată. În situații privilegiate, în paralel cu cursul de limbă și complementar acestuia, se pot urma și cursuri distincte de introducere în cultura și civilizația românească, precum și cursurile specializate pentru începători, nivel mediu și avansat, acolo unde există o asemenea oferta curriculară, la universități din țară (pentru studenții străini)² și din afara țării, în cadrul instituțiilor culturale precum Institutul Cultural Român ș.a., pentru toți cei interesați.

Pentru spațiul francez, Patrick Y. Chevrel, profesor la centrul de predare a francezei ca limbă străină la Universitatea din Nantes, reconstituie istoria introducerii dimensiunii culturale în didactica francezei ca limbă străină începând cu anul 1975, când apar așa-numitele „dosare tematice” sau „valize pedagogice” („les marais salants de Guérande”, „le sport en France” etc.) pentru atelierele de la St. Nazaire (Chevrel 1999). După această dată se înmulțesc colecțiile de așa-numite „documente autentice”, incluzând diverse materiale până la anunțuri de mică publicitate. Pentru limba germană ca limbă străină se alcătuiesc și astăzi astfel de documentații la zi și decupaje de presă care se transmit semestrial lectorilor DAAD în străinătate. În *Dictionnaire de Didactique des langues* (Galisson, Coste 1976) sunt propuse mai multe definiții care lărgesc considerabil termenul de „civilizație”, tocmai pentru a sprijini procesul de învățare a limbilor. La sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80 dimensiunea interculturală, reflecția asupra întâlnirii dintre culturi și asupra dialogului în procesul învățării unei limbi câștigă tot mai mult teren. Titlurile propuse de autori pentru manualele lor sunt grăitoare: *Construire sa France* se chema (în subtitlu) manualul de cultură și civilizație propus de Beacco (Roma) și Lieutaud (Paris) în 1980 editurii Hachette și refuzat inițial de aceasta pe motivul

² În ceea ce mă privește, am predat un curs de introducere în cultura și civilizația românească la universitățile din Mainz și Heidelberg, precum și cursuri specializate la universitățile din Köln, Viena și Heidelberg. Înaintea scrierii acestui articol, în cadrul preocupărilor curriculare privind predarea cursurilor de cultură și civilizație de către lectorii Institutului Limbii Române în străinătate, m-am consultat cu colegii mei, lectori de limba română, în special cu conf. dr. Cătălin Constantinescu (Mainz) și lect. dr. Mona Momescu (Columbia, New York), cărora le mulțumesc pentru sugesții și sprijin și pe această cale.

prezumatei lipse de succes editorial și comercial³. Alte titluri sunt: *Vous avez dit France* sau *La France dans votre poche*, accentul căzând pe pronumele de persoana a II-a.

Intervenționismul didactic în asumarea unei culturi secundare sau de elecțiune naște tot acum preocupări teoretice și suscită probleme practice, nu ușoare, în contextele instituționale ale predării unei limbi străine, precum și la nivel curricular. Cum pot fi predate elemente de cultură și civilizație în paralel cu predarea limbii? Poate fi o cultură „predată” așa cum se predă o limbă? Cum se poate realiza gradarea inițierii în cultură și civilizație în funcție de nivelul atins în cunoașterea limbii? Ce canon ar trebui predat? Ce forme de examinare pot fi prevăzute pentru evaluarea celei de a cincea competențe? Ce număr de ore va fi consacrat civilizației? Cum pot fi formați formatorii⁴, care de cele mai multe ori cred că își cunosc îndeajuns propria cultură, astfel încât să o poată intermedia cu succes? Cum pot fi introduse tehnologiile moderne și noile suporturi media în predare?

În privința relației dintre cultura de plecare și cultura țintă se disting mai multe raporturi posibile, din care derivă și obiective specifice⁵. Există, în primul rând, străinii din mediul românesc, care doresc să performeze și să se integreze aici: migranți, studenți străini, expați. Unii dintre aceștia aplică pentru obținerea cetățeniei române pentru care este necesară nu numai cunoașterea limbii române, ci și stăpânirea unor noțiuni elementare de cultură și civilizație românească, în măsură suficientă pentru integrarea lor socială. Apoi, în mediul străin, există comunități în contact cu cultura română și în schimb continuu cu aceasta, precum comunități minoritare de limbă română din țările învecinate României. Tot în afara granițelor României există comunități care nu se află în contact cu cultura română, dar care primesc în formă continuă informații și participă sau se află în dialog cu această cultură – este vorba despre diaspora românească ajunsă uneori la a doua sau a treia generație. Tot aici găsim persoane interesate de România în țările vecine României și în Europa în sens larg. În situație de non-contact și, totuși, de continuitate se află

³ A apărut abia în 1985 cu titlul: *Tours de France: travaux pratiques de civilisation: guide pédagogique*. Aceiași autori propuseseră o culegere curajoasă și dezinhibată de texte (*Moeurs et mythes*) pentru predarea limbii și civilizației franceze în 1979, reactualizată în 1981. Superb este și volumul alcătuit de Beacco împreună cu J.M. Caré, *Parlez-lui d'amour : le français des relations amoureuses* (Beacco, Caré 1988).

⁴ Îi voi numi în cele ce urmează lectori pe cei care predau limba română ca limbă străină, precum și elemente de cultură și civilizație românească fie în țară, fie în străinătate. În ceea ce privește predarea românei la universități în străinătate, denumirea de „lector” este consacrată de către mai multe acte normative care reglementează funcționarea Institutului Limbii Române din subordinea Ministerului Educației. În cadrul acestuia a luat ființă un „corp al lectorilor”, format din cei selectați prin concurs pentru a predă în baza unor parteneriate pe perioadă determinată în universități și institute din străinătate. Denumirea nu este lipsită de ambiguități, căci este răspândită confuzia cu gradul didactic de lector universitar în sistemul românesc. Pe de altă parte, lectorul este membru al unui lectorat, în vreme ce aceia care predau limba română ca limbă străină în țară în cadrul universitar la anul pregătitor sunt subsumați departamentelor de română, fără a avea un statut special, ci de cele mai multe ori precar, beneficiind de un contract pe perioada determinată pe poziții de începători (asistenți), cu perspectiva de a-și continua cariera la catedrele de lingvistică în cadrul parcursului de studii de licență. Acest tip de activitate didactică poate avea un statut și un parcurs de carieră propriu abia în universitățile românești care oferă specializări sau module de specializare pentru disciplina „limba română pentru străini”.

⁵ O preocupare similară de categorizare există și la Chevrel 1999 pentru limba franceză și raporturile diverselor spații geografice cu această limbă.

migranții izolați în propria limbă și anumite comunități românești din diaspora îndepărtată: Israel, Canada, Statele Unite etc. Există și grupuri care nu se află în contact și nici nu primesc în formă continuă informații despre cultura română, dar, totuși, au un interes aparte pentru această cultură, deși se află la mare distanță geografică, cum sunt cele din China, India, America de Sud, Australia etc. Interesul pentru limba și cultura română poate fi motivat în sine sau asociat altor interese de cunoaștere (însoțind studii de filologie romanică, de istorie sud-est europeană, de exemplu), precum și unor experiențe particulare, foarte diferite (stagii de practică, perioade de muncă etc.), interes care poate fi de scurtă sau de lungă durată.

imersiune în mediul limbii, în cultura-țintă contact și continuitate	migranți, studenți străini, expați comunități românești și de vorbitori ai limbii române în țările învecinate României
contact și non-continuitate	diaspora la prima, a doua sau a treia generație; Europa în sens larg
non-contact și continuitate	migranți izolați în propria limbă și în comunități românești din diaspora îndepărtată: Israel, Canada, Statele Unite (comunități neo-protestante) etc.
non-contact și non-continuitate	China, India, America de Sud, Australia etc.

Necesitățile în învățare sunt diferite, la fel ca și nivelele de plecare. Lectorii români din străinătate știu că altele vor fi întrebările unui etnic român din Ungaria, altceva va dori să afle descendentul unor etnici români deportați sau strămutați în Kazahstan și cu totul altceva trebuie oferit unui participant la curs din Italia, India sau Canada. În ceea ce privește nivelul de plecare, se pune și chestiunea frecvență a cunoașterii dialectal-regională a limbii române și nu a limbii standard în diaspora, precum și a participării la o cultură românească regională, locală, uneori puternică și cu o lungă tradiție (în Banatul sârbesc, în Bucovina de Nord, la sudul Dunării etc.), ca și la sub- și inter-culturi (germanii emigrați din Transilvania, mediul vorbitor de limba română din Israel etc.), ce trebuie și ele să fie cunoscute lectorului din țară. Pentru publicul interesat de România din Franța, Germania, Italia și nu numai, tema exilului românesc va constitui cu siguranță o cale de acces privilegiată către cultura română. Prin urmare, publicul interesat de limba română și de România este foarte variat, pornește de la un nivel de cunoaștere diferit, are interese diferite, pentru care este necesară o sensibilitate culturală aparte, dialogică din partea celui care în calitate de lector nativ predă limba și elementele de cultură și civilizație românească. În acest punct ar trebui pusă și întrebarea dacă un astfel de curs de cultură și civilizație nu ar fi necesar și pentru nativi, pentru că ne aflăm uneori în situația ca străinii să ajungă să cunoască mai multe despre români decât românii înșiși. Este o întrebare pe care și-o pune în Franța, de pildă, Maurice T.(arik) Maschino, jurnalist francez a cărui mamă este rusoaică și care a devenit algerian prin căsătorie, într-o carte intitulată provocator: *Êtes-vous un vrai français?* (1988). Și românii sunt invitați în mediul virtual să rezolve testele care se aplică pentru obținerea cetățeniei române, pentru a-și verifica cunoștințele elementare despre sistemul politic și administrativ din România, despre cultura căreia îi aparțin. Preocuparea pentru formarea celor care predau limba română ca limbă străină, precum și elemente de

cultură și civilizație românească în cadrul unor cursuri de specializare sau a unor module de masterat specializate este relativ recentă⁶. Și obișnuința de a privi propria cultură dintr-o perspectivă străină, alternativă, antrenând disponibilitatea de a negocia și flexibiliza canoanele locale, de a accepta autorii români cu succes internațional, respectiv de a înțelege lipsa de interes în străinătate pentru unii autori canonici sau intractabilitatea lor de context sau de limbaj, este relativ nouă (cf. Terian 2013). Cu totul nouă este în spațiul românesc grija deontologică pentru rolul lectorului: ar putea sau ar trebui să fie acesta perceput ca un exponent natural și exemplar al culturii de proveniență sau ar urma să-și asume rolul mai modest, dar mai flexibil, mai permisiv al martorului privilegiat al propriei culturi, al unui partener de dialog informat și deschis pentru aceia care descoperă o limbă și o cultură pentru necesitățile proprii și cu ochii proprii? Dialogul în care dintre participanți unul este mai inițiat (nativul) decât celălalt (non-nativ) nu devine automat unul simplificator, care reduce tema în discuție la aspectele sale cele mai frapante, eludându-le pe cele mai subtile?

Această din urmă temere îi împinge pe cei care predau româna pentru străini adesea la pertractări savante, pe diferite teme culturale, care devin astfel greu accesibile non-inițiatilor și care sunt în același timp însoțite în permanență de o rezervă, care vine din faptul că nu este atât de simplu a înțelege o cultură nouă sau pur și simplu că un străin nu va ajunge niciodată să cunoască și să înțeleagă cultura română, pentru că lucrurile sunt pentru un străin întotdeauna „complexe”. Evident că o astfel de abordare, izvorâtă din buna intenție de a nu simplifica abuziv și a denatura, în fond, fapte și tradiții culturale, nu e de natură a încuraja inițierea într-o cultură străină. E ca și când ai spune cursantului de la primele lecții de limbă că, de fapt, aceste prime propoziții învățate nu sunt limba română, ci o limbă simplificată, pe care nu o vorbește în acest fel nimeni. Sigur că este în fond adevărat, dar ceea ce contează este posibilitatea de a performa deja minimal cu acele propoziții. Aceste observații impun o regândire a obiectului de predare-învățare care este cultura și civilizația, pornind de la și rămânând în cadrul binomului indisociabil „limbă-cultură”. Dacă învățarea limbii este graduală, acest lucru trebuie să fie valabil și pentru inițierea în cultură. De aceea nu „cultura cultivată” va putea constitui punctul de plecare, ci „cultura antropologică”, cultura cotidianului, cultura comportamentală. Un manual de limbă, cultură și civilizație, devenit clasic pentru limba franceză, și care a anticipat evoluțiile din anii '70 și le-a pregătit, cum este *Cours de Langue et de la Civilisation françaises à l'usage des étrangers* (Mauger 1953), procedează – fără complexe culturale de superioritate – prin a informa despre accesul în Franța (drumuri de circulație rutiere, maritime, aeroportuare, semne rutiere cu „traducerea” lor verbală), cu referire la câteva obiecte culturale franceze, precum harta Michelin (cum o folosim, cu elementele de vocabular necesare), vehiculele populare (mărcile de mașini) și la peisajele întâlnite pe drum: sate, orașe, regiuni, monumente vizibile (castele, ruine, turnuri, biserici, poduri etc.). Cel care învață limba intră nu numai în spațiul, ci și în timpul francez și se familiarizează cu

⁶ Universitatea Babeș-Bolyai de la Cluj oferă începând cu anul 2008-2009 un modul opțional de masterat *Româna ca limbă străină* (3 semestre) pentru cei care doresc să se specializeze în predarea limbii române ca limbă străină.

calendarul, cu zilele libere și de sărbătoare, cu obiceiurile, tradițiile, legendele, istoria locală: a căii ferate, a Comediei franceze etc. Există aici foarte interesante informații despre viața cotidiană și nu numai, despre gastronomie, reguli de politețe, ocupații și meserii, mituri și credințe locale. Se încearcă prevenirea conflictelor de înțelegere prin furnizarea de informații minimale privind ceea ce este permis în societate (francezii se țin de mână și se sărută în public, fapt ilustrat cu o fotografie reprezentând tineri îndrăgostiți sărutându-se într-o gară), laicitatea (mariajul civil), trăirea credințelor (mariajul religios, înmormântarea), dar și abrevierile (R.S.V.P. pe invitații), mersul justiției (tribunalul penal), autoritățile (jandarmii, gradele militare). Manualul prezintă artefacte și monumente celebre, precum și instituții culturale și simboluri ale Franței (Ioana d'Arc, cocoșul galic, tricolorul) și este însoțit de un dosar de cântece și poezii. Conținutul este dezinhibat, miza informației fiind utilitatea ei în teren, în alianță cu învățarea limbii și explorarea spațiului, iar nu transmiterea de cunoștințe despre cultura Franței. Avem de a face cu un fel de modestie culturală și cu o decentă rețineră în a afișa pretenții de superioritate, cu o ospitalitate caldă. Ceea ce contează în primul moment este cum se circulă pe stradă, cum dai telefon, cum iei autobuzul, cum recunoști că ai ajuns la destinație. În același timp, acest manual este deja deosebit de modern prin intenția lui de a deservi un public global: pentru un indian, un american sau un african, anumite forme de viață, simboluri și practici culturale ar putea fi complet opace sau chiar ilizibile, dacă nu chiar respingătoare sau generatoare de conflict, dacă nu ar fi supuse discuției. Se pune în același timp accentul pe diversitatea regională, cu intenția de a demonta stereotipurile privind „Franța globală” și pe ocupațiile tradiționale, pe Franța profundă, care este mai puțin solitară în comparație cu alte națiuni. Privirea celuilalt nu este ignorată: se consemnează că străinii remarcă îndeobște mulțimea pisicilor care lenevesc în vitrinele pariziene...

Dacă aruncăm o privire pe tematica cursurilor de civilizație franceză (independente de cursul de limbă) oferite de Sorbona în 2013, observăm aceeași gradare pe nivele de inițiere în limbă și civilizație⁷. Pentru nivelul elementar și debutant sunt prevăzute subiecte privind gastronomia, poezia și cântecele, obiceiurile și tradițiile, în vreme ce la nivelul superior se discută despre curentele artistice din Franța, arte vizuale, avangarde, arhitectură și industrie, cinema, literatură și societate în Franța, actualitatea franceză, criza economică, evoluția crizei internaționale, cu aplicații practice de înțelegere a jurnalului radiodifuzat sau de lectură a unui cotidian și a unui săptămânal. În fine, în cadrul modulelor de civilizație franceză se oferă posibilitatea cursanților de a învăța să vorbească în franceză despre subiectele care-i preocupă („Minunile Greciei antice: teatrul de la Epidaur”) sau despre propria cultură sau una străină („Cunoașteți Rusia?”)⁸.

Majoritatea manualelor de limba română în uz conțin elemente de cultură și civilizație. Facem abstracție de manualele din timpul comunismului, care sunt depășite sub raportul textelor și al realităților reflectate, dar care se mai găsesc încă în biblioteci. Dar unul dintre primele manuale de după 1989, cel al Liane Pop (1991, 6 ediții) este construit după modelul G. Mauger (lecții de română și dosar de

⁷ <http://www.ccfs-sorbonne.fr/IMG/pdf/resumes-conferences-printemps-2013.pdf>.

⁸ <http://www.bonjourdefrance.com/index/indexcivilisationfrancaise.htm>.

texte literare suplimentare). Binomul limbă-cultură înclină însă în acest manual în favoarea limbii: textele literare servesc aici ilustrării unor fapte de limbă și mai puțin unor fapte de civilizație. În multe lecții este, însă, detectabilă o strategie de a face cunoscute regulile de politețe, precum și cutumele nescrise după care funcționează societatea românească. Perspectiva culturală din care manualul este conceput este destinsă, nuanțele ludice și umorul nelipsindu-i. Chiar perspectiva critică a străinului sau frustrarea care însoțește procesul de învățare poate găsi o supapă în propunerea de exersare a unei structuri precum „Limba română nu-mi place, e grea”, la care întotdeauna studenții mei protestează, corectând-o. Manualul cu titlul promițător *Une île de latinité. Culture, civilisation, langue et littérature roumaines* (Goga 2007) se limitează la a dedica câteva pagini introductive numai nașterii și formării poporului român, precum și originii limbii române. În ciuda meritelor sale în partea de semantică, mai mult nu se poate găsi aici despre cultura tradițională, comportamentală sau academică din România. Lipsesc din manualele pentru învățarea limbii române, care se află în uz, indicații despre elementele de limbaj non-verbal (limbajul corpului, gestică, mimica, distanța în comunicare), lămuriri lipsite de ambiguitate privind regulile de politețe, observații și recomandări privind temele de conversație privilegiate de români (gastronomia, familia) etc. Imaginile și simbolurile culturale sunt prezente uneori doar pe coperti, selectiv. În texte apar mai rar, și atunci fie în exerciții patriotarde, auto-laudative, lipsite de umor, care stârnesc stânjenală, fie, dimpotrivă, în fișe de lectură (despre personalități de origine română), cu câteva date biografice, dar altminteri goale de conținut. Stilul de viață al românilor este înfățișat șablonizat și superficial, fără a răspunde nevoilor cursanților de înțelegere (privind, de exemplu, formele de locuire la sat și la oraș, ethosul muncii, valorile familiale, petrecerea timpului liber, practicile religioase din România etc.). Pentru că cele mai multe manuale se adresează unui public interesat care se găsește deja în România, lipsesc cel mai adesea deschiderea către lume, ceea ce presupune indicații despre accesul imediat, virtual sau în rețele de documentare și informare (biblioteci, arhive) din țară, situarea complexă și simbolică pe hartă (Balcanii, Europa de Est, Europa Centrală și de Est, diaspora), capitole despre imigranți din România și emigranții români, despre culturile și tradițiile minorităților din România, ca și teme precum cunoașterea și explorarea lumii de către români, imaginile de țară. Lucrurile se complică atunci când româna trebuie predată *de parte* de casă, atunci când nimic nu mai e de la sine înțeles, când rolurile de gen trebuie discutate, salutul exersat, când cel puțin unele dintre valorile noastre devin relative. Trebuie să avem în vedere în predare un *spatial turn*: oamenii nu se mișcă astăzi numai la cursuri și în biblioteci. România e o țară deschisă, vizibilă și vizitabilă, primitoare. Cum intră un străin în spațiul românesc? De ce elemente culturale de orientare are nevoie? Ce îi poate stârni atenția și interesul?

Elementele de cultură și civilizație trebuie intermediare prin prisma achizițiilor de limbă și prin prisma interacțiunilor reale, „în teren” cu acestea, care trebuie să se desfășoare gradual. Spre deosebire de principiile care stau în spatele alcătuirii unui curs de introducere în limba, cultura și civilizația franceză, un curs dedicat românei și României va tinde aproape inevitabil să ofere mai multă informație, să încerce să lărgască accesul spre subiecte majore. Și totuși ar fi bine să facem astfel încât să nu lăsăm să transpară aici un complex de inferioritate al unei

culturi mai puțin cunoscute. Problematice mi se par teme precum „Mari români”, mai ales introduse prematur și din motive propagandistice. Accesul la cultura română prin muzica lui Enescu pur și simplu nu este la îndemâna oricui. Aici trebuie să introducem o progresie și o motivație concretă pentru studiu. De exemplu, trebuie să ne aplecăm și asupra literaturii clasice pentru a înțelege citatul literar și aluzia în vorbirea cotidiană sau umorul românesc. Trebuie să găsim acel decupaj plauzibil care să facă posibilă apropierea graduală, firească, autentică, de cultura înaltă. Pe de altă parte, nu ar trebui să încercăm să escamotăm realitatea, mai ales atunci când dorim să combatem stereotipuri negative. Ruralitatea României (ca și a Franței), de exemplu, nu trebuie nici trecută sub tăcere, nici neapărat sublimată folcloric. E constitutivă lumii românești și trebuie înțeleasă și în raport cu viața citadină și potențialul de dezvoltare și transformare al țării. Dacă referințele la viața rurală, la tradiții, în general nu lipsesc, în mod ciudat, orașele cu industriile, zonele inovative și alternative ale lor abia încep să își reclame locul firesc în manualele și suporturile de predare cele mai inovative (Cohn 2009, Cohn 2012, Platon, Sonea Vilcu 2012). Iar România are aici de cele mai multe ori o înfățișare provincială, după cum materialele apar la Timișoara sau la Cluj... Ele sunt de altminteri dedicate în primul rând studenților străini ale celor două universități, care nu vor fi plimbați în curs și pe străzi din Iași, Galați sau București. Unele fapte de limbă sunt regionale, fără ca autorii să pară că realizează acest lucru și fără să le semnaleze ca atare. În situația manualelor apărute în străinătate se strecoară, de asemenea, mai ales în cazul, din păcate foarte frecvent, al lipsei unui lector nativ conectat la realitatea românească, alterări supărătoare (Hristos/Cristos scris „Christos” e doar un exemplu, des întâlnit și în manualele editate în România). Dincolo de semnalări critice ca acestea, sper ca necesitățile didactice în predarea limbii, culturii și civilizației românești pentru străini să stimuleze preocupări teoretice și practice, în sensul alcătuirii și revizuirii de dosare pedagogice, de materiale și programe de curs, de pe urma cărora să putem culege mai multă simpatie și mai multă admirație în lume, mai mulți cursanți interesați de România, fericiți să învețe limba și despre cultura ei, apți să dezvolte și să susțină o identitate secundară în limba lor țintă.

Bibliografie

- Beacco, Lieutaud 1979: Jean-Claude Beacco, Simone Lieutaud, *Moeurs et mythes : lecture des civilisations et documents authentiques écrits*, Paris, BELC.
- Beacco, Lieutaud 1985: Jean-Claude Beacco, Simone Lieutaud, *Tours de France : travaux pratiques de civilisation : guide pédagogique*, Paris, Hachette.
- Beacco, Caré 1988: Jean-Claude Beacco, Jean-Marc Caré, *Parlez-lui d'amour : le français des relations amoureuses*, conception graphique Pascale Mac Avoy; ill. O'Groj, Paris, CLE international.
- Byram 2008: Michael Byram, *From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship. Essays and Reflections*, Clevedon, Multilingual Matters.
- Chevrel 1999: Patrick Y. Chevrel, *Gestion de la dimension culturelle dans l'apprentissage du français, langue étrangère*, text conferință în cadrul unui „Stage régional sur la Civilisation”, Omaruru, Namibie, 4–10 septembre 1999 (<http://chevrel.pagesperso-orange.fr/civilisation1.html>).

- Cohn 2009: Daniela Cohn, PULS, *Manual de limba română pentru străini și Caiet de exerciții*, Audio CD (A1, A2), Iași, Polirom.
- Cohn 2012: Daniela Cohn, PULS, *Manual de limba română pentru străini și Caiet de exerciții*, Audio CD (B1, B2), Iași, Polirom.
- Cuq, Gruca 2005: Jean-Pierre Cuq, Isabelle Gruca, *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*, Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble.
- Durnea 2004: Victor Durnea, interviu cu Klaus Heitmann, *Am început să învăț limba română din curiozitate...*, în „România literară”, an XXXVII, nr. 3, p. 16–17, 28 ianuarie–3 februarie 2004.
- Galisson, Coste 1976: Robert Galisson, Daniel Coste, *Dictionnaire de Didactique des langues*, Paris, Hachette.
- Goga 2007: Mircea Goga, *Une île de latinité. Culture, civilisation, langue et littérature roumaines*, Presses Paris Sorbonne.
- Maschino 1988: Maurice T.(arik) Maschino, *Êtes-vous un vrai français?*, Paris, Grasset.
- Mauger 1953: G. Mauger, *Cours de Langue et de la Civilisation françaises à l'usage des étrangers*, 2 vol., avec la collaboration de J. Lamaison et de M.-A. Hameau, Paris, Hachette.
- Platon, Sonea, Vilcu 2012: Elena Platon, Ioana Sonea, Vilcu Dina, *Manual de limba română ca limbă străină (RLS) A1 – A2*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință.
- Pop 1991: Liana Pop, *Româna cu sau fără profesor*, Cluj, Echinox.
- Terian 2013: Andrei Terian, *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, București, Muzeul Literaturii Române.

<http://www.cafs-sorbonne.fr/IMG/pdf/resumes-conferences-printemps-2013.pdf>

<http://www.bonjourdefrance.com/index/indexcivilisationfrancaise.htm> (ultima accesare: 10.04.2018)

A Few Considerations on the Curriculum Framework for a Course on Romanian Language, Culture and Civilization for Foreigners

The introduction of culture and civilization elements in the process of learning Romanian as a foreign language is still lacking and controversial. Either the course support is not conceived from a cultural perspective that is ample enough – the theory behind this probably being that the access to a foreign culture is impossible as long as the linguistic barrier persists, or the „modern identity complex”, characteristic to the 19th and 20th centuries makes the presentation of the Romanian culture to ignore the anthropological, behavioral, daily, lived culture and lingers in the area of the national canon, of its personalities and monuments, that are considered to be, on a local level, to be representative. This paper presents the arguments and the ways for understanding language as a binomial object of teaching and learning, made up from an idiom *and* a culture, on all levels, starting from the beginner and up to the advanced level. We follow the development of this idea in the field of teaching French as a foreign language, starting with the 1970s and offer the examples of the manuals, teaching materials and curriculum programs for the French language, culture and civilization. Teaching the Romanian language, culture and civilization needs to reach the same standards. This paper does not only reflect upon the methodological orientation, but also on gradual contents and the ethos that might consolidate the specialized Romanian culture and civilization courses for foreigners. The desire to learn a foreign language does not only mean, in a restrictive sense, mastering grammar and vocabulary, but also the capacity to sink into a new culture, discovering new ways of understanding and acting, acquiring a secondary identity and an elective homeland, the consciousness of an enhanced, more informed and vivid presence in the world.